

Motion till riksdagen 2009/10:Ub393

av **Thomas Nihlén m.fl. (mp)**

Förstärkt elevhälsovård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast återkomma med lagförslag som ställer krav på att alla elever ska ha tillgång till en fungerande elevhälsa som ska verka förebyggande och hälsofrämjande och se såväl till elevers fysiska och psykiska behov som till deras psykosociala behov.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör överta ansvaret för tillsynen av en utvidgad elevhälsa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att återkomma med förslag på vad som krävs för att deras riktlinjer för skolhälsovården ska efterföljas på ett bättre sätt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att elevhälsan måste utformas på ett sådant sätt att eleverna har rätt och vet att de har rätt till hjälp och stöd för sina fysiska eller själsliga behov, att de får kunskap om vart de kan vända sig samt att hjälpen ska vara lättillgänglig.

Motivering

Det är viktigt att tidigt upptäcka problem hos barn och unga och göra något åt dem – det är nog något de flesta skriver under på. Skolhälsovården har här en påtagligt viktig uppgift. Barn behöver veta vart de ska vända sig om de mår dåligt fysiskt eller psykiskt eller om de har problem de ej kan lösa själva. Lärare och förskolepersonal ska också veta hur de ska göra om de oroar sig för ett barn. Sociala problem upptäcks ofta i skolan, och även om fler aktörer medverkar, inte minst socialtjänsten, har skolan en nyckelroll genom sin möjlighet att fånga upp problem tidigt. Det är innan problem hunnit utveckla sig

Fel! Okänt namn på

som man lättast kan göra något åt dem. Mobbning, våld, skolk och dåliga skolresultat har ofta psykologiska eller ibland fysiologiska orsaker som man kan göra något åt om man kommer in tidigt och på rätt sätt. Skolhälsovårdens arbete är både förebyggande och högst konkret.

Skol- och elevhälsan ser påtagligt olika ut i skolorna över landet. På vissa skolor har man satsat mer med fler yrkeskategorier. På andra skolor har man satsat betydligt mindre.

Dagens lagstiftning

Enligt dagens lagstiftning i skollagen 14 kap. ska skolhälsovård anordnas. Den har till ändamål att ”följa elevernas utveckling, bevara och förbättra deras själsliga och kroppsliga hälsa och verka för sunda levnadsvanor hos dem”. Det sägs i lagen att den främst ska vara förebyggande, men där sägs också att den skall omfatta hälsokontroller och enkla sjukvårdsinsatser. Det anges bara att det ska finnas skolläkare och skolsköterska. Socialstyrelsen utfärdar riktlinjer, vilka endast till viss del följs.

Lagstiftningen specificerar alltså inte att kuratorer eller andra yrkesgrupper ska finnas för elevers psykosociala hälsa. I praktiken brukar även kuratorer finnas, men det skiftar hur stort elevunderlaget är för såväl skolläkare, sjuksköterska och kuratorer. Yrkesföreningar för skolsköterskor och kuratorer menar att antalet elever på vissa ställen är så stort att det är omöjligt att göra ett bra jobb. Det är hög tid att detta ändras.

Regeringen har länge sagt att man ska återkomma i frågan i samband med den nya skollagen. Men när den kommer är fortfarande oklart, och man har skjutit frågan framför sig gång på gång.

I juni 2009 presenterades dock en Ds (Ds 2009:25) Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, som tagits fram av en arbetsgrupp på Utbildningsdepartementet. Arbetsgruppen har haft namnet Skollagsberedningen. I denna finns förslag angående ändringar av lagen, bland annat gällande elevhälsa och att det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Det menar vi är bra.

I oktober 2009 ska de cirka 140 remissinstanserna ha inkommit med svar, och vi hoppas att regeringen kommer att kunna samla sig till att lägga fram lagförslag på detta område så snart som möjligt därefter.

Socialstyrelsens riktlinjer

Den 1 januari 1997 övergick tillsynsansvaret för skolhälsovården från Skolverket till Socialstyrelsen. Därefter har Socialstyrelsen utarbetat riktlinjer för skolhälsovården. Dessa riktlinjer är mycket bra, men problemet är att de inte alltid följs. Socialstyrelsen har inte någon sammantagen bild över hur det ser ut i landet, och de resurser som finns för tillsyn och oanmälda besök är mycket små. Systemet bygger egentligen på en förhoppning om att riktlinjerna i huvudsak följs.

Fel! Okänt namn på

För att det ska bli bättre uppföljning anser vi att ansvaret för tillsynen av en utvidgad elevhälsa bör övergå till Skolinspektionen. De kommer att få mandat att göra inspektioner på ett helt annat sätt än som tidigare var möjligt i och med att Skolinspektionen kontinuerligt genomför tillsynsbesök i alla Sveriges skolor. Det faller sig då naturligt att det blir en integrerad del att titta närmare på elevhälsan och hur den fungerar.

Vi anser också att Socialstyrelsen bör återkomma med förslag på vad som krävs för att deras riktlinjer ska efterföljas på ett bättre sätt.

Förslag på åtgärder

Från Miljöpartiets sida anser vi att elevhälsan behöver stärkas omedelbart. Tidiga och välinriktade insatser kan förebygga mycket lidande och är dessutom ur samhällsekonomiskt perspektiv lönsamt. Förutom vad som sagts ovan om tillsyn och riktlinjer anser vi att regeringen snarast bör återkomma med lagförslag som ställer krav på att alla elever ska ha tillgång till en fungerande elevhälsa som ska verka förebyggande och hälsofrämjande och se till elevers såväl fysiska, psykiska som psykosociala behov.

I avvaktan på en lagförstärkning och för att göra en särskild satsning för att förbättra skolhälsovården över landet har därför Miljöpartiet i förra årets och årets budgetförslag föreslagit en kraftfull satsning för att kommuner ska kunna anställa fler personer till elevhälsovården i brett perspektiv. Den föreslagna satsningen är, fullt utbyggd, på 400 miljoner kronor som fördelas till kommunerna enligt en schablon byggd på elevunderlag. Det betyder ungefär 800 heltidstjänster. På vilket sätt skolorna gör satsningen, hur den ska utformas och vilka yrkeskategorier den inbegriper avgörs bäst lokalt.

Det behövs både resurser och en ny lagstiftning för att lägga en grund för en välfungerande elevhälsa. Vi förutsätter också att man i åtstramningstider inte skär ned i elevhälsan. Det riskerar på både kort och lång sikt att drabba barnen på en rad olika sätt och ger dessutom högre kostnader på sikt.

Viktigt är dock att man ska garantera eleverna att de på ett enkelt sätt ska kunna komma i kontakt med rätt person när de har fysiska eller själsliga problem. Elever behöver ha en sådan tydlig rätt, de ska veta att de har denna rätt och hur de ska gå tillväga när de behöver söka vård, hjälp eller stöd. Detta vill vi ge regeringen till känna.

Skolpersonal kan alltför ofta peka ut personer som man känner på sig att det kommer att gå dåligt för – och få rätt. Så kan vi inte ha det. Det gäller i stället att rigga ett system som säkerställer att rätt hjälp ges i tid. Allt annat vore ett stort misslyckande från vuxenvärlden och innebär samtidigt framtida samhällskostnader för såväl kommun, landsting som stat. Barnen riskerar vara de stora förlorarna, något vi vill ändra på. Det är deras framtid det handlar om.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 2 oktober 2009

Thomas Nihlén (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mats Pertoft (mp)

Ulf Holm (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Lage Rahm (mp)

Jan Lindholm (mp)

Peter Rådberg (mp)

Esabelle Dingizian (mp)

Tina Ehn (mp)